ואלו ואלו אין מטמאין, ושאר כל הטמאין בין קלין בין חמורין משקין היוצאין מהן כמשקה הנוגע בהן ואלו ואלו תחלה חוץ מן המשקה שהוא אב הטומאה: מאי קלין ומאי חמורין מאי לאו קלין=שרץ וזב, וחמורין=מת? לא, קלין=שרץ, וחמורין=זב, מאי שנא זב דגזרו ביה רבנן ומאי שנא מת דלא גזרו ביה רבנן? זב דלא בדילי אינשי מיניה גזרו ביה רבנן, מת דבדילי אינשי מיניה לא גזרו ביה רבנן: דם הניתז ושעל הסכין [וכו']: תנו רבנן וכסהו מלמד שדם הניתז ושעל הסכין חייב לכסות אמר רבי יהודה אימתי בזמן שאין שם דם אלא הוא אבל יש שם דם שלא הוא פטור מלכסות תניא אידך וכסהו מלמד שכל דמו חייב לכסות מכאן אמרו דם הניתז ושעל אנפיים חייב לכסות אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים שלא כסה דם הנפש אבל כסה דם הנפש פטור מלכסות במאי קא מיפלגי רבנן סברי דמו כל דמו ור' יהודה סבר דמו ואפילו מקצת דמו ורשב"ג סבר דמו המיוחד: **מתני'** במה מכסין ובמה אין מכסין? ג מכסין בזבל הדק, ובחול הדק, בסיד, ובחרסית ובלבנה ובמגופה שכתשן אבל אין מכסין לא בזבל הגס, ולא בחול הגס, ולא בלבנה ובמגופה שלא כתשן, ולא יכפה עליו את הכלי, כלל אמר רשב"ג ד דבר (א) שמגדל בו צמחים מכסין בו (ב) ושאינו מגדל צמחים אין מכסין בו: **גמ'** היכי דמי חול הדק? אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן כל שאין היוצר צריך לכתשו ואיכא דמתני לה אסיפא אבל אין מכסין לא בזבל הגס ולא בחול הגס היכי דמי חול הגס? אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן כל שהיוצר צריך לכתשו, מאי בינייהו? איכא בינייהו דצריך ולא צריך דמיפריך איפרוכי: תנו רבנן וכסהו יכול יכסנו באבנים או יכפה עליו את הכלי? תלמוד לומר בעפר, ואין לי אלא עפר, מנין לרבות זבל הדק, וחול הדק, ה ושחיקת אבנים, ושחיקת חרסית, ונעורת פשתן דקה ונסורת

ואלו ואלו אין מטמאין · דלא גזור בהו רבנן טומאה: ואלו ואלו תחלה · שאפילו שני מטמא משקין להיות תחלה כדתנן (לעיל דף לג:) כל הפוסל את התרומה דהיינו שני מטמא משקין ועושה אותן תחלה חוץ מן הטבול יום: תחלה · ראשון לטמא שני והשני שלישי: חוץ ממשקה שהוא אב הטומאה · כגון שלשה מעיינות הזב המטיין במס' נדה בפרק דם הנדה (דף נה:) שהן אב הטומאה לטמא אדם וכלים זובו ורוקו ומימי רגליו, ושכבת זרעו של כל אדם דילפינן מרוק דכתיב (ויקרא טו) וכי ירוק הזב מה רוק שהוא מתעגל ומתאסף יחד ואחר כך יוצא אף כל שהוא מתעגל ויוצא, ומשקין אחרים יוצאין ממנו שאינם אב הטומאה לפי שאינם מתעגלים ויוצאין כרוק ואלו הן דמעת עינו דם מגפתו וחלב האשה: שרץ · כגון מימי רגליו של שרץ הגמלאים בשלפוחית שלו: הכי גרסינן מאי לאו קלין שרץ וזב וחמורין מת · מת, חמור הוא שהוא אבי אבות הטומאה: לא קלין=שרץ, וחמורין=זב · אבל משקה המת טהורים חוץ מדמו שהוא מטמא מן התורה כדכתיב (במדבר ו) על נפש מת: מאי שנא זב דגזור רבנן · מיהא טומאה מתחלה במשקין שאינן אב הטומאה *מעיינות ומאי שנא מת דלא גזור: זב · לפי שהוא חי לא בדילי אינשי מיניה ועוד שאינו ניכר לכל: אמר רבי יהודה כו' · לקמיה מפרש טעמיה: אגפיים · כותלי בית השחיטה ולשון אגפיים כמו אגפי אן המים גדותיה: אבל כסה דם הנפש כו' · ושלש מחלוקות הן רבנן סברי כוליה בעי כסוי ולרבי יהודה אפילו דם הנפש לא בעי כסוי אלא מקצתו כדקתני דדם הניתז פטור מלכסות ואפילו הוא דם הנפש ובלבד שיהא שם דם אחר ולרבן שמעון בן גמליאל דם הנפש כוליה בעי כסוי: רבנן סברי דמו כל דמו · משמע: **מתני'** חרסית · שחיקת חרסים: מגופה · שעל פי חבית: **גמ'** איכא בינייהו דצריך ולא צריך · ללישנא קמא דאמר אין צריך קרי חול הדק ומותר, האי נמי בכלל אין צריך הוא ותורת חול הדק עליו ומותר וללישנא בתרא דקרי חול הגס ואסור כל שצריך לכותשו האי נמי בכלל צריך לכותשו הוא וחול הגס שמו ואסור: דמיפריך איפרוכי · ביד: נעורת · אריסט"א שמנערין מן הפשתן: נסורת

בטבול יום הוי שני ומטמא את הקדשים לעשות רביעי והכא קתני אלו ואלו אין מטמאין והך משקה טבול יום על כרחך כחורו לומר דהתם אתא מדקתני בסיפא התם ואם נפל מרוקה או מדם טהרה שלה על ככר של תרומה טהור וקאמר עלה בגמרא כדתנן משקה טבול יום כו' ואלו ואלו אין מטמאין ולא מצי נמי למימר דמיירי הכא במשקין דחולין שנעשו על טהרת הקדש דתורת חולין גמורין יש להם כחורו לומר דאפילו נגעת במים לא פסלי והכא קתני אין מטמאין קדשים אבל מיפסל פסלי אלא במשקין תרומה איירי והא דקתני ואלו ואלו אין מטמאין היינו אין מטמאים קדש אבל תרומה מיפסל נמי לא פסלי כדתנן התם נפל מרוקה או מדם טהרה על ככר של תרומה טהור וא"ת דהכא משמע דטבול יום מטמא משקה קדשים לעשות רביעי בקדש ואם כן היכי בעי למימר בפ"ק דפסחים (דף יד:) גבי הא דהוסיף רבי עקיבא ואמר מימיהם של כהנים לא נמנעו מלהדליק את השמן שנפסל בטבול יום להדליק בנר שנטמא בטמא מת ומוקי לה הש"ס בנר כלי מתכות דהוה כחלל חרב ואבי אבות הטומאה והיינו דמוסיף רבי עקיבא ופריך ונוקמא בכלי חרס ומאי הוסיף דאילו התם היינו הא דרבי חנינא דאמר לא נמנעו לשרוף הבשר טמא וטמא והכא שמן שנפסל בטבול יום פסול וטמא אמאי קרי פסול לשמן שנפסל בטבול יום הא אמר הכא דפוסל קדש ויש לומר דהתם מיירי מדאורייתא והכא מדרבנן ועוד י"ל דהכי קאמר התם שזה טמא למיט לקדש וזה פוסל בתרומה שהוא מיט ועוד נראה דהכא ומתניתין דנדה כאבא שאול דאמר* טבול יום תחלה לקדש ורבי עקיבא דפסחים כרבנן דמעילה (דף ח:) דטבול יום אפילו קדש לא מטמא אלא פוסל דתנן חטאת העוף מועלין בה משהוקדשה נמלקה הוכשרה ליפסל בטבול יום ודייק ליפסל אין לטמויי לא מני רבנן היא כו' ובהדיא תניא בפרק *(כסס דף כט) דרבי עקיבא כדרבנן הוסיף רבי עקיבא הסולת והקטרת והלבונה והגחלים שאם נגע טבול יום במקצתן פסל את כולן משמע דדוקא פסל אבל מטמא לא: **רבנן** סברי דמו כל דמו · ואע"ג דאמרינן בפרק זה בורר (סנהדרין דף כה:) דאימתי דרבי יהודה לפרש היינו דוקא במשנה אבל בברייתא לא דבכל הספרים גרסינן בסוף חלון (עירובין פא:) כל מקום שאמר רבי יהודה במשנתינו אימתי וכו' ואומר ר"ת דהלכה כרבי יהודה דמתניתין כוותיה אתיא דאע"ג דבברייתא על כרחך בא לחלוק במתניתין אתא לפרש ומיהו לרמי בר חמא (ורב חסדא) משמע בזה בורר (סנהדרין דף כה:) דאף במשנה הוי אימתי לחלוק היכא דמוכח והכא מוכח כיון דבברייתא בהדיא פליגי רבנן ולרבי ירמיה בפ"ק דגיטין (דף ז: ושם ד"ה אומר) הוי לחלוק אע"ג דלא מוכח גבי ספינה דמשני הא רבי יהודה והא רבנן והיא משנה במסכת חלה (פ"ב מ"ב) וי"ס דגרסי בברייתא קמייתא וכסהו מלמד שדם הניתז ושעל אנפיים חייב לכסות אמר רבי יהודה כו' תניא אידך וכסהו מלמד שכל דמו חייב לכסות מכאן אמרו כו' רשב"ג אומר כו' ולפי גירסא זו יכול להיות דברייתא באה לפרש והא דקאמר ורבנן סברי אדרבנן דרשב"ג קאי: **ורבי** יהודה סבר דמו ואפילו מקצת דמו · תימה דבפ"ק דבכורות (דף ג.) סברתם הפוכה ב] דרבנן סברי בכור אפילו מקצת בכור כתיב כל עד דאיכא כוליה ורבי יהודה סבר בכור כוליה כתיב כל דאפילו כל דהו ואומר ר"ת דהכא הוי כמו התם דמשום דדם כוליה דם משמע קא"ר יהודה דמו מקצת דמו דוי"ו דדמו אתא לאפוקי ממשמעותיה דדם כדאמרינן התם כתב כל דאפילו כל דהו וקשה לפירושו דהא לעיל קאמר רבי יהודה דמו לחלק ועוד לפי מה שפוסק ר"ת הלכה כרבי יהודה קשה הלכתא אהלכתא דאמרינן בבכורות (שם:) לית דחש להא דרבי יהודה דאמר שותפות עובד כוכבים חייב בבכורה (א) לכן נראה שאין לדמות הדרשות אלא מה שהש"ס מדמה כי ההיא דבתולה מקצת בתולים דמדמה בפרק אלמנה ניזונית (כתובות נז:) לפלוגתא דמקצת כסף ככל כסף דהוו ענין אחד דכשנתמעטו בתוליה ונשארו מקצתן כאילו נשארו כולן וכן כסף אשה בכתובתה כשנשאר מקצתה יש לה מזונות כאילו נשאר כולה אבל שה (ב) מקצת שה דפליגי רבי אליעזר ורבנן* ופלוגתא דרבי יהודה בן בתירא ורבנן בכל נפש* וחמש ולא חלי חמש* וחמשה בקר ולא חמשה חלאי בקר *אין לדמותם יחד ועוד יש לתרץ דלא תקשה דרבי יהודה אדרבי יהודה דבכורות דהתם דווקא משמע ליה בכור כוליה בכור דקרא מסתמא משתעי בסתם בהמות דכולה דישראל בבהמת ישראל א"נ משום דכתיב כל בכור בישראל משמע כוליה דישראל כדאמר בפרק מצות חליצה (יבמות דף קב:) בישראל עד שיהא אביו ואמו מישראל*:

חרסית · פי' בקונטרס במרובה (ב"ק דף סט·) לבנה כתושה וא"א לומר כן דהכא חשיב תרווייהו וכאן פי' בקונטרס חרסית שחיקת חרסין וגם על זה קשה דבברייתא בגמרא חשיב תרווייהו: **כל** דבר המגדל צמחים כו' · לאו לפלוגי אתא אלא לעשות כלל לדבר ואם תאמר והא חרסית אין מגדל צמחים כדמשמע במרובה (שם) דאמר סימנא כי חרסית דליכא הנאה מינה ואומר ר"ת דלעולם מגדל וליכא הנאה מינה דקאמר היינו שאינו מוציאה כדי נפילה ואין ראיה מן המדרש *דקאמר אם חרסית היא פירותיה רזין דהא קאמר נמי ואם לוגמא היא פירותיה שמנים ולוגמא לאו בר זרעים היא כדקאמרינן באלו עוברין (פסחים דף מז:) אלא כעין חרסית וכעין לוגמא קאמר:

שחיקת

[צ"ל כמו מעיטות]

רבינו גרשום

ואלו ואלו אין מטמאין דטבול יום פוסל ואינו מטמא בין תרומה ובין קדש ושאר כל הטמאין בין קלין כו' כלומר בין שרץ ובין מת משקין היוצאין ממנו כמשקין הנוגע בהן ואלו ואלו תחלה כיצד שרץ שנגע במשקין משקים תחלה שהוא אב הטומאה ומשקים תחלה לטומאה ומשקי' הנוגע במת אע"פ שהמת אבי אבות הטומאה המשקים אינו אלא תחלה חוץ מן המשקין שהוא אב הטומאה כלומר שכבת זרעו: ושעל אנפים · אנפי שחיטה' ובלבינה ובמגופה שכתשן כלומר לבינה שעושין מן עפר מגופה של כלי חרס: איכא בינייהו צריך ולא צריך לדישא יפה לכסות כיון דמיפרכא מעצמה לסיפא דא' כל שהיוצר צריך לכתשו אין מכסין בו והאי כל כמה דלא מיפרכא צריך לכתשו קרינן ביה ואין מכסינ' ושחיקת חרשין כלומר כלי חרש וחרסית עפר לבן ומעורה באבנים דקין ומורסן רע מסובין:

[לעיל עט:]

[בכורות מח:]

[וע"ע תוס' מנחות יח: ד"ה ר"י סבר כל ואפילו בר קורט ותוס' בכורות ג. ד"ה ר' יהודה]

לט א מיי' פי' מהלכות שאר אבות הטומאה הלכה ד:

מ ב ג ד מיי' פי"ד מהלכות שחיטה הלכה יא יב סמג עשין סד טוש"ע י"ד סימן כח סעיף כג:

◆

שיטה מקובצת

א] כמו אגפי אמת המים גדותיה: ב] תימה דפ"ק דבכורות סברתם הפוכה · נ"ב עי' תוס' מנחות דף יא ע"ב:

נושא/מקור

ב' גרסאות שונות "וכסהו" שמלמדים שגם וניתז ושעל הסכין בעי כיסוי –

מובא בגמ' מח' תנאים באיזה דם בעי כיסוי ומתי אמרינן דגם דם הניתז חייב לכסות

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ורבי יהודה וכו' לכן נראה. נ"ב עיין בפרק שור שנגח דף מ' ופ' חזקת הבתים דף כ"ז והמנחקין דף פ"ז: (ב) בא"ד אבל שה ואפי' מקצת שה דפליגי ביה רבי אליעזר:

נושא באיזה דברים מכסים את הדם

[פסחים כט: ובמעילה ח. ובנדה עא:]

נושא/מקור

(I) (II)

ב' לשונות בדברי רבה בר בר חנה א"ר יוחנן היכי דמי חול הדק/הגס

[צ"ל אור לי"ד דף יד:]

◆

גליון הש"ס

רש"י ד"ה איכא בינייהו וכו' חול הדק · עיין שו"ת ח"ל סימן סא:

[סנהדרין עח.]

[ב"ק עה:]

[סדר עולה פ' מז]